

Úttörő-népművészek tábora Csillebércen

A 30. születésnapját ünneplő magyar úttörőmozgalmat is „fényes szellők” ringaták annak idején. A népi demokratikus átalakulás korszaka formálta a szocialista magyar gyermekmozgalom hagyományrendszerét is. Ezért a „hőskorszakban” különösen erős, de mindmáig nagy fontosságú e hagyomány- és tevékenységrendszerben a népművészet kultusza. Míg a kezdetekben — alighanem minden tudományos elemzés nélkül — egyszerűen a politikai-társadalmi hitvallás szimbólumává vált a népművészet elismerten fontos szerepe, később egyre tudatosabban vállalta és vállalja a mozgalom a gyerekkorosztály nevelésében (elsősorban esztétikai nevelésében) betöltött kulcsszerepét. Napjaink esztétikai nevelési vitáiban fellelhető kulcsfogalmak mind-mind fellelhetők a népművészetben. Gondoljunk csak a komplexitásra, a kreativitásra, a közösségi indíttatásra, a klasszikus értékek jelentőségére a gyerekek kulturális táplálkozásában. Népdalt nem elég hallgatni, magától értetődően együtt kell énekelni, sőt mozdulni, táncolni is kell a dallamra, a tánchoz hozzátartozik a viselet látványa, a népi játékhoz nem kell közönség, be kell állni játszani, s együtt, közösen jó a játék. A népművészet „tisztá forrásából” a gyermekek számára is hozzáférhető, klasszikus értékek erednek. A művészet, a játék és a munka egysége is oly szépen mutatkozik meg.

Mindezen gondolatok a népművészetről meglepően frappánsan rimelnek az úttörőmozgalom — hagyományából szervesen következő — legújabb nevelési törekvéseivel. Ezért hirdette és szervezte meg az úttörőszövetség a Jubileumi Népművészeti Szaktábort.

S hogy az úttörőcsapatok gyakorlatában is rimelnek e gondolatok, azt mi sem tükrözi jobban, mint a múlt év telén meghirdetett táborba toborzó felhívásra beérkező mintegy 70 szakkör pályázata. Úttörőcsapatok, úttörőházak, művelődési házak, diákotthonok kollektívái jelentkeztek az első hívó szóra. Köztük akadt órs, iskolai osztály is — még olyan is, ahol a gyerekek teljesen önszántukból, alighanem a tanárnéinek is tudtán kívül küldtek jelentkezési lapot — de akadt olyan közösség is, mely már évtizedben méri történetét. A jelentkezések mindkét véglete megindító vallomás. Gazdag és tiszteletreméltó munka tárul fel bennük, a csoportok jelentős része „élet-útjáról” is beszámolt a jelentkezéseken. Már e beszámolóik is értékes, érdekes talákozást ígértek 1976 nyarára, Csillebércen.

Az előkészületek során megtaláltuk segítőtársainkat is. A szakkörök, művészeti csoportok pedagógus-népművelő vezetői mellett (akik között örvendetesen gyarapodó számmal lettünk nem főhivatású pedagógusok is, mérnökök, munkást, termelőszövetkezeti dolgozókat, szülőket, az úttörőcsapat pártoló tagját) a „csillebérci ügy” természetes szövetségeseivé váltak az eleven népművészet fiatal mesterei, a Fialatok Népművészeti Stúdiója, s a Sebő együttes. A Stúdió tagjai művészi útkeresésük során jutottak el a gyermekjátékok, a gyermekmunka fontosságának felismeréséig. Valamennyien megértették, hogy augusztus 16. és 27. között Csillebércen nemcsak 10 napról és csaknem ezer gyerekről van szó, hanem az *ügyről*. Táborunknak megfogalmazott célja volt: az élő népművészt 1000 lelkes propagandistájának felfegyverzése. A tábor végeztével megkockáztatjuk az értékelést: a csillebérci nyár hatása továbbgyűrűzik majd gyermekeink kulturális tevékenységében, a gyermekkultúrában. Ezt elmondhatjuk akkor is, ha ma már látjuk, még több gondot kellett volna fordítani a táborozás ideje alatt a szakkörvezetők továbbképzésére: elmondhatjuk akkor is, ha a táborozó pedagógusok, szakkörvezetők — és növendékeik — egy része több időt fordított volna a táborban odahaza gyakorolt művészeti ág szűkebb műhelyitkaival való ismerkedésre, újabb *produkciókra való felkészülésre*.

Táborunk programját a következő elvek szerint építettük fel. A tevékenységek középpontjába a kézművészek kerültek (agyagzás, fafaragás, vesszőfonás, gyékény-munka, játékkészítés — textíliákból, növényi termésekből —, szövés, hímzés). A szakkörfoglalkozásokon e tevékenységek valamelyikét (esetleg egy alkalommal többfajta) gyakorolhatták a táborozó úttörők, függetlenül otthoni szaktevékenységüktől. (Amelyben egyébként a tánc és a kézimunka az uralkodó — ez a két tevékenységfajta több mint felét alkotta az érkező kollektívák otthoni profiljának —, de számottevő volt a zenekarok, éneklő csoportok száma, valamint a honismereti köröké, továbbá érkezett 3 fafaragó szakkör, 1 bábszínház, 1 szövőszakkör, és 1 irodalmi színpad). Egy szakkörfoglalkozási napot (délelőtt 4 óras foglalkozás) szenteltünk a táncnak, bár ennek gyakorlására mód nyílt egy-egy este a Táncházban is. Minden szakkörfoglalko-

sonló tárgyakat formáltak más növényi alapanyagokból, gyékényből, nádból, fűzvesz- szöből is, a „vegyes-játék” brigád irányításával került sor az edénykészítésre, tojásfestésre, papírkivágásra, illetve más, egészen sajátos tevékenységre. A tánc napján *Timár Sándor* és a *Sebő együttes* segítségével a széki táncrendet tanulták a gyerekek (nem színpadra, hanem saját szórakozásukra).

A tábor alapkoncepciójához tartozott bizonyítani azt is, hogy a korszerű gyermekközösségben nem különül szét a gyerekek tevékenysége, és így személyiségük sem. A táborban arra törekedtünk, hogy ne legyen külön szakoldala és úttörőoldala a napnak, a gyerekek az ún. szakfoglalkozásokon úttörőként vették ki részüket a közösség tevékenységéből, mondhatjuk: munkájából, s a délutáni programokat is együtt határozta meg úttörő voltuk és a népművészet iránti elkötelezettségük. Ebben a vonatkozásban kiemelkedik az augusztus 20-i kenyérrünnepi karnevál, az őrsi hétpróba és a vásár. 20-án, a csillebérci fák között hagyományos karneválon a rajok egy-egy évszak szokásainak, népi jelképeinek felelevenítésére vállalkoztak. A színpompás felvonulás és bemutatkozás jutalmaként frissen sült cipő adományozásával fejezheték ki tetszésüket a pajtasok. Az őrsi hétpróba szintén hagyományos úttörőmozgalmi tevékenységet hangolt a tábor jellegének megfelelően: az akadályversenyt. A hét próbatételt követelő portya keretjátéka népmesei szituáció volt: a sárkány elrabolta a király leányát, a feladat: kiszabadítása. Legfiatalabb tagjának — a legkisebb fiúnak — vezetésével indult újtára az őr, az akadályok mind mesebeli nehézségeket szimbolizáltak, a számjáték elemeit felhasználva jelképes hétféjű sárkánnyal küzdhettek, s jutalmuk — ha kiérdemelték — egy királyleány-bábu volt.

A tábor eredményeit összegező program volt a vásár, augusztus 25-én. Az altáborok, rajok, csoportok a tábor utcáin állíthatták fel sátraikat, kínálhatták itt készült és hazulról hozott portékáikat, játékaikat, az edényeket, a hímzéseket, de leleménnyel somból fűzött nyakláncot vagy más vásári „árut” is. Elképzelhetetlenül sok ötlettel

Lásd még a hátsó borítón levő képet. (Sági István felvételei.)

zási napon (6 kötött és 2 kötetlen témájú alkalom adódott a 10 nap alatt) más-más tevékenység állt a foglalkozás középpontjában. Az alapvetően a Stúdió fiataljaira támaszkodó általános szakvezetői gárda 6 brigádot alkotva látogatta egymást váltva-cserélve a Nagytábor 6 altáborát. Természetesen ehhez a táborhoz hozzátartozott a választás szabadsága, ez már a brigádok összetételében is érvényesült (pl. a fafaragók mellé tartozott egy játékkészítő is, a szövökhöz kézimunkázó stb.), de a gyerekek egyénileg és csoportjukkal együtt is kedvük szerint váltogathatták a napi tevékenységet vagy akár folytathatták az előző nap megkezdett és megkezdelt munkát. Az összélmény mégis a változatosság és a sokféleség (illetve a sokféleség egységé) volt. A kézműves napokon sem hiányzott a dal (*Faragó Laura* tanította) és a játék. A kézimunkázók napján mindenki hozzákezdhetett egy tarisznya megvarrásához és kidiszítéséhez (a tábor ideje alatt be is fejezhetette), a szövők a szövés legősibb és legegyszerűbb formáival ismertették meg a pajtasokat (hatalmas sikerrel), a faragók gyermekjátékokat készítettek, ha-

készültek fel a vásári mutatványosok, borbélyok, bohócok, muzsikások, válogatott cigánylegények. A játék valóságos vásári szituációra épült. Minden táborlakó (a felnőttek, vendégek, tábori dolgozók is) 5 „csillebérci tallérral” indult (ez a táborban süttöt illatos mézeskalács-pénz volt), s a vásár idején vagy elköltötte vagy gyarapította kincseinek számát. Pillanatok alatt tetőpontjára hágott a játék, igazi vásári forgatag. Ez a nap volt a vásár emlékezetes csúcspontja. (Ld. a hátsó borítón lévő képet.)

Persze nem szabad lebecsülni az élményeknek azt a tetten nem érhető, intim rétegét sem, amit a gyerekek közvetlen tapasztalatcseréje jelentett tábortűz mellett, vagy éppen egyszerű beszélgetések során. Ebbe a sorba illeszkedik kedves vendégeink látogatása 20-án és 25-én, akik közül itt most a Népművészet Mestereit emelnénk ki, Elekről, Egyházaskozárról, Mázaszászvárról, Kalocsáról, Apátfalváról, Nagyhalászárról, Méhkerékről érkeztek ők, hogy megtiszteljék táborunkat. Megható volt, amikor ők szóltak arról, milyen megtiszteltetésnek tartották, hogy itt köszönthették az Alkotmány ünnepét.

Végezetül arról a munkáról szólnánk, ami kicsit a táborozás emlékműve is lett. A Fiatalok Népművészeti Stúdiója a tábor idején kezdett hozzá — a táborozó gyerekek segítségével — egy népművészeti játszótér kialakításához. Azóta Csillebércen perdül az ördögkerék, libben a libikóka, áll az óriásszövőszék, árnyékot ad a vesszőkunyhó, kékes füstöt ereret a kerámiaégető kemence, őrzi a játszótér az emberalakú elemekből álló palánk.

Örzik a táborozás emlékeit, eredményeit, hirdetik az eleven népművészet erejét.

A Jubileumi Úttörő Népművész Szaktábor vezetői kollektívája

Az I. Nógrádi Ifjúsági Honismereti Tábor

Mint arról már korábban hírt adtunk, 1976. június 21—30. napjain rendezte meg a Nógrád megyei Múzeumok Igazgatósága, valamint a megyei honismereti szakbizottság az első Nógrád megyei ifjúsági honismereti tábort. Mivel napjainkban már ország-szerte általános gyakorlattá vált a megyei honismereti táborok szervezése, bizonyára nem lesz érdektelen a nógrádi tábor néhány tapasztalatát közkinccsé tenni. Ezért — a teljesség igénye nélkül — összefoglalást közlünk a tábor két szakmai vezetőjének, *Kapros Márta* néprajzos-muzológusnak (Nógrád megyei múzeumi szervezet), továbbá *Leblancné Kelemen Mária* levéltárosnak (Nógrád megyei Levéltár), valamint a táborvezető *Szücs László* múzeumi előadónak (Nógrád megyei Múzeumok Igazgatósága) összefoglaló értékeléséből.

Szücs László: Szervezési tapasztalatok

Egyértelműen megállapítható, hogy a következő tábor megrendezésekor az előkészítést már szeptember hónapban meg kell kezdeni. Mind az iskolaigazgatókat, mind pedig a KISZ bizottságok titkárait már ebben az időben, a levélben történő értesítésen kívül, személyesen is tájékoztatni kell a tábor céljáról és a feladatokról. Így valószínűleg megvalósítható lesz, hogy a fiatalok egy része ne csupán az előkészítő foglalkozásra, hanem a táborba is eljőjön.

Más — és lényegében súlyosabb — probléma, hogy több középiskola és négy KISZ Bizottság egyáltalán nem válaszolt felhívásunkra, illetve több iskola olyan tanulókat küldött, akik szinte az utolsó pillanatban szereztek tudomást a táborba történő kiküldetésükről. A jövőben tehát törekedni kell a résztvevők előzetes jellemzéseinek bekérésére, illetve a fiatalok táborozás előtti megismerésére.

A résztvevők általános véleménye, hogy a tábor eredményességét növelné a többlépcsős előkészítési forma bevezetése, ugyanis az egyszeri találkozás során nyújtott ismeretanyag kevésnek bizonyult. Az előkészítést mind tartalmában, mind pedig módszerében igényesebben és mélyrehatóbban kell megszervezni és fokozottabban kell törekedni a szakmai vezetők és a táborvezető szorosabb együttműködésére is.